

túl ez esetben sokkalta érdekesebbek és hangsúlyosabbak a tartalmi elemek. A Shakespeare-drámában egyébként éppen az egyik sírásó szájából hangzik el az a mondat, mely a Géher-vers címét és zárlatát is magában foglalja egyszerre: „a víz a leggonoszabb pusztítója ennek a mi *kurafi testünknek*, ha meghalt.” Erre az egyetlen mondatra utal vissza hipertextusként Géher István egész versének szövege, persze valamennyire átértelmezve azt, hiszen itt a víz nem csupán a halott, de már a még élő test esküdt ellenségeként jelenik meg. A textus első olvasásra nem túl szembeütő, ám mégis jól érzékelhető intertextuális vonatkozási rendszere az sarkalatos pont, mely egyébként líraretorikailag is sokkal mélyebb dimenziókat nyit meg, mint a mindent elsodró árvíz kissé tradicionális képe és az ugyancsak hagyományos költői megnyilatkozásformának tekinthető alanyi-önmegszólító hangnem. Ha tehát tüzetesebben megvizsgáljuk, a szóban forgó vers egyik fő szövegszervező elve, a *Hamletre* vonatkozó szövegköziség által a Shakespeare-kutató költő (s Géher lírája esetében aligha kell kételkednünk a költői beszélő és az életrajzi szerzői én bizonyos fokú azonosságában) maga is Shakespeare-hőssé lényegül át a vers belső világában – abszurd módon itt és most, ebben a versbe zárt pillanatban a (sosem volt és sosem lesz) öreg Hamlet szól a mindenkori olvasóhoz, aki kissé cinikus, kissé sztoikus-meditatív hangnemben immár megbékélt önnön látszólagos vereségével, de legalábbis ez esetben a lassú emberi elmúlás szükségszerűségével és visszafordíthatatlanságával. A Géher-versekre oly jellemző önmegszólítás ezúttal lényegében nem más, mint a költő önmaga felett mondott ítélete, mely azonban nem feltétlenül súlyosabb, mint a bármely más emberi lényt sújtó egyetemes ítélet, s kimondása egyáltalán nem jelenti azt, hogy a beszélőben egyáltalán ne lenne meg az ellenállás szándéka, a fentebb említett, mindennél erősebb életöszön. Ez pedig még az idővel mindent elsodró árral, az emberi öregedéssel, a fizikális hanyatlással is képes felvenni a harcot, még ha győzelmet szükségszerűen nem is arathat felette. Az elmúlás pusztító árja a szöveg világában ugyan már a beszélő közvetlen közelében jár, de még korántsem döntötte le a lábáról. A megmásíthatatlan és szükségszerű tények tudomásul vétele nem azonos a küzdelem itt és most történő feladásával. A valóság méltósággal történő elfogadásának verse ez, ám semmiképpen sem az elmúlásnak történő azonnali, feltétlen, egyúttal a méltóság elvesztésével is együtt járó önmegadásé...

Ami a szöveg végső üzenetét illeti, az mindent összevetve végtelenül pesszimistának hathat. Mivel azonban többretegű versszöveggel van dolgunk, ez csak az egyik lehetséges üzenet, a helyzet pedig korántsem ilyen egyértelmű. A személyes, alanyi és az egyetemes emberi perspektíva végül egymásba olvad – az „öreg Hamlet”, e furcsa, irodalmi szempontból is paradox, abszurd és (ön)ironikus alak tulajdonképpen önnön (szövegbéli) létezésének abszurditását fordítja szembe a mindent és mindenkit elérő elmúlással. Le nem győzi, meg nem kerüli ugyan, hiszen erre senki sem lehet képes, de ideiglenesen talán kijátssza azt. Aki pedig időt nyer, életet (az irodalmi szöveg örökkévalóságán keresztül egyúttal valamifajta öröklétet?) nyer – a vers ezen olvasási lehetősége pedig máris több optimizmusra adhat okot, mint azt a mindenkori olvasó elsőre gondolná...

Szűk Balázs

Lázadás nincs...

Láz-temető

Mint mikor
A fáradt láz
Az ablakon
Kaparász,

Hajolj felém
Szerelem,
Éj-fekete
Szép verem.

Mint mikor
A fáradt gyász
Az ablakon
Kaparász,

Sose legyél
Kedvesem,
Érc-fekete
Vén verem.

Kifordító-láz

lázbanégni
már
jaj
sosefélni
majdnemlehet
már
jaj
lázbanégni.

Lázárom

Lázárom,
Mély álmom,
Lesz-e feltámadás?

Lázárom,
Fény-árkom,
Lesz-e megvirradás?

Lázárom,
Szép párom,
Lesz-e elhívatas?
Lázárom,
Láz-ékem,
Lesz-e bizakodás?

Lázárom,
Láz-vérem,
Lesz-e nyilatkozás?

Lázárom,
Láz-vétkem,
Lesz-e feltámadás?

Láz-sátor

Balsorsom:
Beteg derék.
Mért engem néz
Sátorának?

Farkas András

Ez Ő

Ez Ő. Csak visszajár. Pedig szerelmünk végtelen. Nem kell hozzá, hogy itt legyen. Akkor is szeretem. Sajnos az idő vasfoga, a porladás, a korhadás, a fizikokémia, a szellemjárás terhe, izotóphasadás, pusztítja arcát, ami így is lenyűgöz. Magával ragad sok emlék, mi összeköt, a közös gyermek, a tervek, mindezt felülírta a könnyörtelen élet, mikor nincs remény, csak kincs a szívben, egykor talán még egyik lehetünk, gombamicéliummal burkolva. A bűneinket nem felsorolva, a megbocsátást nem gyakorolva, a zen-Buddhista tértelen egén, lovagolva a végtelen semmijén, az értelem sivár kagylóival nem törődve. Te gyenge értelem! Ok-okozat-fertelem. Mit szívod ki a velőnket? Erőltetni úgysem lehet, mi nincs, csak borongva, romokban tolongva, kérész életünk kulcsait elrejtve, bezárva minden érzékünket, egymásra koncentrálnak, a halál utáni létre. Nem megyünk lépre, mert az őstapasztalat megvéd. Szeretnéd a tántorgó nyugalom remegését? Adj egy jelet, Tied leszek, transzcendens keresésed vérem veszítené. Vélem, penészes csontjaimon kívül, a dudvalepett kromoszóma, kikelet, kietlen, kelletlen borzasztóan vágyott találkánk lesz. Mert lenni kell mindannak, amit elvett a sors. Lennie létnek. Könyörögve kérek, tarts ki! Megyek utánad.

Szakolczay Lajos

Kései rálátással

Károlyi András kiállítása a Galéria 12-ben

Van-e a vonalnak, az egyenesnek, a görbének, a szaggatottnak igazsága? És a sűrű vagy ritkább vonalhálóknak?

A rajzi elemekben, még inkább a kép, a grafika szerkezetében – itt is a poétai gesztus a döntő – ott van-e a művész mondanivalójának a sugallata? Amit látsz, az magam vagyok, általam – gondolataim által – jelenik meg a világ “teljessége”. Az ember (és a közösség) öröme, harca, háborúja, lázadása. Nőket körül udvarló szerelme, a valóságban és a mitológiában való megmerülése, Shakespeare-t olvasó lázálma (*Lear király* – olaj, farost) és mindazon átváltozások, amelyek érzelmeinkre, hétköznapjainkra és ünnepeinkre kihatnak (*Metamorfózisok* – vegyes technika, karton).

Károlyi András tárlatának címében jelzi, hogy hiába az évtizedek alatti szorgos figyelés, a történetek intenzív megélése, csak a *kései rálátás* az igazi. Mert az öregkor bölcselmében fedezte föl, nyilván korábban is benne motoszkált (lásd egységes életművét), hogy az igazságnak is két sarka van? A látható, tapasztalható és a fokozatosan bennünk érő. Az újabb és újabb élmények – örömök, csalódások, egyéni és társadalmi megpróbáltatások, viharok – révén kiteljesedő.

Ha ebben a modernség álarcát magára öltő zajos világban, amikor harlekin hiába térdel az emberiség romlása elleni imát morzsolva a tenger zsámolyán, az egyik megtartó erő a hit, akkor valláson innen és valláson túl, az egyalakos (*Imádság* – akvarell, tus) és a szerkezeti bonyolultságában és alakokat megforgató jelkép-rendszerében is vallomásként ható grafikán – a *Rend és káosz* (vegyes technika, merített papír) fókuszában igazságosztó (figyelmeztető) gesztussal az amiens-i gótikus katedrális (XIII. század közepe) szerepel – tudatosítani kell a megtartó erő fontosságát.

A groteszk jegyében megvillanó önvizsgáló gesztus – több minden mellett az élvhajász életmód is kifaragtatik (*Bened a létra* – vegyes technika, karton) – éppoly rajzi következetességet kíván, mint egy ma beteljesedő (beteljesedni lát-szó), akkor még csupán látomásként vizionált “hatalmas sereg” Európát riasztó drámai betörésének a megjelenítése (*Invázió* – tusrajz, karton). Az előbbi rajzon az alakot szétszakító elemek színkavalkádjá által válik igazán nevetségessé az összetett személyiség, míg az utóbbin épp a fekete-fehér ábrázolás kontrasztja hírelt a nem könnyű véget, holott a világgá induló csapat tagjai inkább látszanak madár-ijesztőknek, mint barangoló embereknek.